

DOPRINOS GEODETSKE STRUKE U POSLERATNOM RAZVOJU NAŠE ZEMLJE

Bogdan BOGDANOVIC — Beograd

U godini Titovih i naših jubileja ne može biti lepše prilike da se prikaže doprinos geodetske struke u posleratnom razvoju našeg društva.

Geodetska struka i služba širom Jugoslavije obeležavaju u ovoj godini značajne jubileje kao što su: 25 godina osnivanja Saveza geodetskih inženjera i geometara, 30 godina od obrazovanja samostalnih geodetskih organa, 30 godina od osnivanja samostalnih geodetskih organizacija, kao i 30 godina od osnivanja više geodetskih školskih ustanova.

Protekli period predstavlja razdoblje konsolidovanja, napretka i svestrane afirmacije geodetske struke u našoj zemlji. U ovom periodu postignuta su značajna stručna i naučna ostvarenja.

Geodetski stručnjaci su zajedno sa našim narodima, sa oduševljenjem dočekali oslobođenje i sa velikim entuzijazmom prihvatili se svih zadataka, koje je nova socijalistička zajednica pred njih od prvih dana postavila, a zadaci nisu bili mali. Drug Tito je u vezi zadataka geodetske službe u svom ekspozeu 1948. godine, između ostalog rekao: »naša mlada geodetska služba stoji pred vrlo velikim zadacima. Naš novi društveni sistem i politička struktura tog sistema stavlja pred našu geodetsku službu i nove zadatke. Staro katastarsko premeravanje, naše površine ne odgovara više današnjim potrebama. Naši geodeti imaju rešiti taj krupan zadatak. Geodetska služba je od oslobođenja do danas izvršila mnogobrojne zadatke, kao na primer oko kolonizacije, agrarne reforme, melioracije zemljišta, izgradnje kanala, elektrifikacije, eksploatacije rudnih polja, podizanja novih naselja i uređenja postojećih gradova, regulacije reka, geoloških istraživanja, izgradnje saobraćajnih veza, tunela i drugih objekata« i dalje drug Tito kaže: »ova potreba da geodetska služba posluhuje druge grane proističe otuda, što ne postoje planovi koji bi mogli poslužiti za sve tehničke radove. S toga se pred geodetsku službu postavljaju sledeći najpreči zadaci: premer cele zemlje, geofizičko merenje i drugo . . .«.

Politička i društvena aktivnost geodetskih stručnjaka u periodu između dva rata, bila je pod snažnim uticajem komunističke partije i rad-

Adresa autora: Bogdan Bogdanović, dipl. inž., Beograd — Rep. geod. uprava, Cara Dušana 1.

ničke klase, koje su bitno uticale na formiranje njihove klasne svesti, naprednog mišljenja i borbenosti.

Prirodom svoga posla povezani sa narodom, geodetski stručnjaci su dobro poznavali njegov život i veoma često bili tumači njegovih želja. Tesno povezani sa akcijama i borbom za politička i ekonomska prava, oni su veoma rano i otvoreno manifestovali svoju klasnu pripadnost i svoju naprednu političku orijentaciju. Deklarisani na liniji rada i aktivnosti radničke klase, na liniji borbe i naprednih progresivnih snaga, svesni uloge i značaja geodetskih radova u razvoju zemlje, geodetski stručnjaci su u svom udruženju zauzeli stavove u pogledu osnovnih načela o organizaciji i izvršenju geodetskih radova. Generacije koje su radile između dva rata nosile su u sebi potencijalno bogatstvo, ljudskih i stručnih vrednosti, koje su veoma uspešno prenošene na posleratne generacije.

Oslobođenje naše zemlje, zateklo je geodetsku službu, sa minimalnim brojem geodetskih stručnjaka koji su se odjednom našli pred neobično teškim zadacima, kvalitetno sasvim različitim od onih koje su vršili pre rata. Obimnost zahteva za geodetskim podacima koji su proizlazili iz potrebe da se što pre obnovi ratom opustošena zemlja, nametali su potrebu najbržeg stvaranja i obezbeđivanja potrebnog kadra. S toga se odmah pristupilo osposobljavanju novih kadrova preko kurseva i doškolovanja postojećeg kadra. Pristupljeno je planskom osnivanju geodetskih škola i fakulteta u zemlji. Tako danas imamo, da se kadar sa srednjom stručnom spremom školuje u svim republikama i pokrajinama. Za drugi stepen — više obrazovanje postoji Viša geodetska škola u Beogradu, a donedavno je postojala i u Sarajevu. Ovaj stepen obrazovanja može se steći i na Geodetskom fakultetu u Zagrebu. Kadar sa visokom školskom spremom školuje se u Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu i Beogradu. Pored toga, u cilju organizovanog i bržeg obrazovanja naučnog kadra, osnovane su posle diplomske studije u Zagrebu, Ljubljani i Beogradu.

I pored poteškoća koje su bile u to vreme, kao što su nedostatak kadrova, instrumenata, tehničke opreme i drugo, geodetski stručnjaci su sve zadatke uspešno i na vreme izvršavali. Rad i aktivnost na obnovi i izgradnji porušene zemlje i uopšte u posleratnom periodu su toliki, da se ne bi mogli u kratkim crtama izneti i potpuno oceniti. Međutim, on je velikom broju geodetskih stručnjaka toliko blizak i poznat, jer su u njemu aktivno učestvovali.

Period nakon revolucije, najbolje nam pokazuje koliko može oslobođenim snagama postići jedna mlada struka u relativno kratkom vremenu. U našoj zemlji je samo za potrebe premera i katastra zemljišta izmereno oko 8 miliona hektara, izrađena je osnovna državna karta za površinu oko 7,5 miliona hektara, izrađen katastarski operat za oko 25 milion hektara i 60 miliona parcela, izvršen je premer ili obnova premera u gotovo svim gradovima u zemlji.

Pored toga izvršeni su obimni radovi na komasaciji zemljišta i obezbeđivanju geodetskih podloga za planiranje i uređenje prostora, kao i veliki broj radova iz domena inženjerske geodezije.

Da bi se napred navedeni radovi mogli izvršiti, geodetska struka je uspešno rešila i obezbedila kvalitetnu geodetsku osnovu preko trigonometrijske, nivelmanske i drugih mreža.

Gledano u celini može se reći da su radovi na premeru i katastru zemljišta izvršeni u našoj zemlji, u pogledu sadržaja i kvaliteta na evropskom nivou.

Broj geodetskih stručnjaka u odnosu na stanje pre rata povećan je oko tri puta, i naročito je poboljšana kvalifikaciona struktura u korist kadrova sa visokom i višom spremom. Pored toga veći broj geodetskih stručnjaka, stekli su stepene naučnih zvanja (doktora i magistra tehničkih nauka).

Na teritoriji Jugoslavije postoji oko 500 opština, sa oko 17.220 kat. opština, koje u poslovima iz nadležnosti opština opslužuje oko 480 opštinskih organa uprave nadležnih za geodetske poslove.

Geodetske radne organizacije danas zapošljavaju oko 2.000 geodetskih stručnjaka (12% sa visokom stručnom spremom, 15% sa višom stručnom spremom, 48% sa srednjom stručnom spremom i 25% niža, VKV, KV, PKV, NKV).

Zaposlenost geodetskih stručnjaka prema vrsti aktivnosti izražena u procentima, izgleda ovako:

- republički i pokrajinski organi uprave, geodetske radne organizacije i geodetske institucije u JNA apsorbuju oko 30%;
- opštinski organi nadležni za geodetske poslove oko 20%;
- u geodetskim i drugim obrazovnim institucijama radi oko 5%, i
- u raznim organizacijama udruženog rada koje rade na poslovima inženjerske geodezije radi oko 45% celokupnog geodetskog kadra.

Tokom proteklog perioda naša zemlja postigla je dinamičan privredni i društveni razvoj i ostvarila istorijski prelaz ka samoupravnom socijalističkom društvu. U čitavom proteklom periodu geodetska struka postaje jedan od neposrednih i aktivnih učesnika privredne izgradnje i izgradnje samoupravnog društva. Rezultati koje je postigla i postiže geodetska struka Jugoslavije čine bitan doprinos intenzitetu razvoja naše zemlje.

Polazeći od činjenice da geodetski radovi prethode skoro svim radovima u privredi, da su oni osnova za projektovanje i izvođenje, da se bez geodetske dokumentacije ne može pristupiti pravilnom i sistematskom proučavanju, projektovanju i izvođenju radova na zemljištu i ispod nje-gove površine, društvo je pred geodetsku struku postavljalo i postavlja vrlo složene i odgovorne stručne zadatke. Dostignuća u nauci i tehnici omogućila su razvoj i primenu niza novih metoda, postupaka i uopšte modernih tehničkih sredstava i u geodetskoj delatnosti. Ocenjujući protekli period rada geodetske službe, možemo konstatovati da je on i pored određenih problema i teškoća bio vrlo uspešan. Geodetska služba i operativa

u saradnji sa odgovarajućim institucijama JNA, razvila se u snažan i dinamičan stručni i društveni faktor, čiji rezultati imaju veliki značaj za raznovrsne aktivnosti u oblastima privrednog i društvenog života u zemlji. Svojim radom ona je stekla visok ugled kod nas i u svetu.

U pogledu društvene aktivnosti, geodetski stručnjaci su pokazali isti elan i entuzijazam, kao i na izvršavanju stručnih zadataka. Organizovani u Savezu geodetskih inženjera i geometara, oni su svoju aktivnost usmerili na stručnu pomoć članstvu, kao i na saradnju sa društveno-političkim organizacijama i zajednicama, državnim organima uprave, pojedinim ustanovama, Savezom inženjera i tehničara, geodetskim školskim ustanovama, geodetskim radnim organizacijama kao i na međunarodnu saradnju.

Pri izvršavanju svojih zadataka, radnici zaposleni u geodetskim organima i organizacijama, kao i drugim organizacijama udruženog rada samoupravno odlučuju o svim pitanjima rada i razvoja.

Samoupravljanje u geodetskoj delatnosti ostvaruje se u skladu sa Ustavom, Zakonom o udruženom radu i zakonskim propisima koji se odnose na odgovarajući oblik organizovanja geodetske delatnosti.

Zbog obimnosti i složenosti geodetskih radova utvrđeno je načelo programiranja radova na premeru i katastru zemljišta i izradi osnovne državne karte. U proteklom periodu a i danas, najobimniji geodetski radovi izvode se u okviru utvrđenih srednjeročnih i godišnjih programa društveno-političkih zajednica. Postojanje programa geodetskih radova ima veliki značaj, kako za rad i razvoj geodetskih organa i organizacija, tako i za geodetsko školstvo.

Uključivanje opština i međuopštinskih regionalnih zajednica, kao i samoupravnih interesnih zajednica u programiranje i financiranje geodetskih radova, predstavlja kvalitetno nove odnose i ističe opšte-društveni značaj geodetske delatnosti.

Polazeći od istaknutih zahteva u pogledu veće efikasnosti, racionalnosti i uopšte potpunijeg i kvalitetnijeg vršenja poverenih funkcija, geodetska struka i služba čine napore na bržem osvajanju i razradi koncepcije modernizacije rada, zasnovane na mreži elektronskih računara. Napušta se rutinsko obavljanje poslova u geodetskoj struci, a kreativni rad sve više učestvuje u strukturi poslovanja.

Geodetska struka shvata naučno-istraživački rad kao egzistencijalnu potrebu i u vezi s tim, već duže vreme čini napore da konstituiše programe istraživačkih aktivnosti i da osniva geodetske institucije za naučno-istraživački rad, koji treba da obezbede usmeravanje svih istraživanja na praktičnom planu geodetskih potreba u našoj zemlji.

I u oblasti geodetskog zakonodavstva u posleratnom periodu dosta je urađeno. Doneti su osnovni propisi, a intenzivno se radi na donošenju novih, noveliranju i osavremenjenju postojećih stručno-tehničkih propisa (pravilnici, uputstva i dr.), koji su koncipirani na novim saznanjima i naučnim osnovama.

Vidan doprinos geodetska struka je dala obezbeđenjem geodetskih planova, topografskih karata i druge geodetsko-kartografske dokumentacije za potrebe opštenarodne odbrane.

Zadaci i poslovi geodetske struke danas se obavljaju preko brojnih subjekata, čiji položaj karakteriše visok stepen samostalnosti i samoupravnosti u svim domenima njihovog delovanja. Za vršenje poslova geodetske službe svaka društveno-politička zajednica ima poseban organ. Pored toga, postoje i brojne specijalizovane geodetske organizacije za vršenje operativnih poslova. Nije mali broj organizacija udruženog rada (projektnih, urbanističkih, građevinskih, poljoprivrednih, vodoprivrednih, rudarskih i dr.), koje u svom sastavu imaju organizacione jedinice za vršenje određenih geodetskih poslova. Najzad i mreža geodetskih školskih ustanova u stalnom je razvoju. Svi ovi organi i organizacije, iako deluju u različitim domenima, (regulativa, operativa i školstvo) ostvaruju saradnju i usklađuju svoj rad, u prvom redu, po pitanjima koja su od značaja za struku kao celinu.

Takođe je veoma značajno da je ostvarena neposredna i mnogostruka saradnja republičkih, odnosno pokrajinskih uprava na osnovnim i zajedničkim pitanjima u oblasti geodetske delatnosti. U tom cilju formiran je Kolegijum za geodeziju kao zajedničko telo republika i pokrajina.

Opšte poznata je stvar da je Jugoslavija razvila intenzivnu međunarodnu saradnju na svim sektorima i da u tome ima puno uspeha. Geodetska struka naše zemlje takođe radi na obezbeđenju što potpunije saradnje sa geodetskom strukom drugih zemalja po pitanju geodetskih radova, čime se afirmiše, pored geodetske struke i naš društveno-politički sistem.

Zadaci geodetske struke u celini u proteklom periodu bili su obimni, složeni i odgovorni i tražili su puno angažovanje geodetskih stručnjaka širom zemlje. Obim, vrsta i kvalitet izvršenih geodetskih radova u proteklom periodu čine značajan doprinos u razvoju našega društva. Gledajući danas na našu celokupnu stručnu, naučnu i društvenu aktivnost, možemo sa ponosom konstatovati da su geodetski stručnjaci časno izvršili svoj zadatak.

Imajući u vidu do sada ispoljenu spremnost geodetskih stručnjaka kao i izvršene zadatke, možemo realno očekivati da će u narednom periodu geodetska struka udovoljiti svim zahtevima koje pred nju bude društvo postavilo i time doživeti punu afirmaciju i ostvariti svoj puni razvoj.